

סימן ק"ב

[א]

ידוע שגאוני עולם עמלו ויגעו לתרץ השמטות הרמב"ם והיא כמעט ספרות תורתית שלמה, וחלילה למי שהוא בימינו, אף אם ברי לו שהוא באמת גאון, לאמר שנעלם דבר מפורש בתלמודים מאור ישראל, אור העולם, רבינו הגדול והקדוש רבי משה בן מיימון זי"ע, שעלין אמרו "ממשה עד משה לא קם כמשה", ואפילו אם הפליאה גדולה מאד, כגון בזה שהשמיט רבינו הגדול שתקיעת שופר מצותה ביום ולא בלילה (מגילה כ ב). באשר לפליאה זו סברתי לכתחילה שבודאי טעות נפלה בספרים והיה כתוב (בריש ה' שופר) מצות עשה מן התורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה [ביום] שנאמר יום תרועה יהיה לכם. וטענה עינו של אחד המעתיקים הראשונים בהשפעת המלה "יום" שלאחריה ונשמטה המלה "ביום". ודנתי שעל כרחנו זוהי טעות סופר, שאילולי כך, היינו שאם כך היה כתוב במקור ללא זכר לדין של ביום, איך לא תפס אותו איש ריבו הראב"ד ז"ל על כך. ועל כרחך, היינו משתיקת הראב"ד מוכח, שבספרו היה כתוב ביום כנ"ל. [על נקודה זו העירני רב גדול אחד שליט"א מדי דברי עמו בזה בסוכתי בחג העבר].

אך בינתי שזה לא מספיק לנו, שהרי גדולי מפרשי יד החזקה, שכבר, כנראה, היתה לפניהם הנוסחא כמו שהיא לפנינו, הכ"מ, הלח"מ וכו' גם כן לא העירו על כך, ועל כן נראה לי שדבר זה לא כל כך קשה. הנה בהלכות מילה, הקודמות בהרבה להלכות שופר, רבינו ז"ל אומר (בפ"א ה"ח), אין מילה אלא ביום, ביום השמיני ימול, ביום ולא בלילה יעויי"ש. סבורני שזה בנה אב שבכל מקום שנאמר יום, היינו [בהעדר הוכחות נגדיות], ביום ולא בלילה. תדע שהרי הפסוק הראשון בתורה"ק במצות השופר בר"ה הוא בסדר אמור והוא "זכרון תרועה" ולמה הביא רבינו הפסוק המאוחר "יום תרועה", ועל כרחך בכוונה להורות לנו ביום ולא בלילה, כמו שנבנה אב בהלכות מילה. ואעפ"כ הרוצה לטעון יכול לטעון שלא הביא את הפסוק הנ"ל לפי שהוא נדרש (בירושלמי ריש פ"ד דר"ה) לר"ה שחל להיות בשבת, שאין תוקעין אלא מזכירים. אכן הלא הרמב"ם סובר כבבלי (ר"ה כט ב) שזכרון תרועה הוא תקיעת שופר ממש, ומה שאין תוקעין בשבת הרי זה משום גזירה דרבה, כמפורש בהלכות שופר (פ"ב ה"ו),

תמג

ושלא כשיטת הירושלמי, והיה לו להקדים את הפסוק הראשון הנ"ל. וכן בספר המצוות (עשין ק"ע) ובמנין המצוות הרמב"ם מביא יום תרועה וכנראה משום הטעם הנ"ל. נולפי הפשט הפירוש, לדעתי, של זכרון תרועה, הוא יום זכרון הבא על ידי תקיעת השופר. ומיהו בלולב (עיין ה' לולב פ"ז הי"ג) נזהר רבינו לפי שהוא קשור עם הסוכה וסוכה ביום ובלילה, ועל כן לא הסתפק במה שהביא הפסוק ולקחתם לכם ביום הראשון ופירש"י "ולא בלילה". ועיין שבת קלא ב סלקא דעתך אמינא ניליף שבעת ימים מסוכה וכו' יעוי"ש, ועיין עוד ה' שמיטה ויובל פרק י'. ומה שהרמב"ם משמיט הדין של מקצת תקיעה לפני עמוד השחר ומקצתה לאחריו (ר"ה כה א), לא קשה, שכבר השמיענו (בפ"ג ה"ד) שתקיעה אחת אינה נחלקת, שכולה אחת לדינא, וכיון שמקצתה פסולה כולה פסולה ולא הוצרך ללמדנו זה.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג

[ב]

ב"ה. ה' חשון תשי"ד

כבוד

ידידי הרב הגר"ע הדאיה שליט"א

1234567

שלום וברכה.

מה שהרמב"ם איננו קובע שתקיעת שופר אינה אלא ביום, זהו מהפלאים. אני כבר ביארתי בקונטרס, שסמך רבינו על הכלל שהניח בהלכות מילה שבכל מקום שכתוב יום, זהו דווקא ביום ולא בלילה. אבל מה שקשה ביותר הוא למה השמיט הרמב"ם הגמרא המפורשת בר"ה דף כח א מקצת תקיעה לפני עמוד השחר וכו', שמזה כאילו משמע שדעתו שתקיעת שופר לאו דווקא ביום. והבריק במוחי שאפשר שהרמב"ם סמך על זה שבירושלמי בפרק ג' הלכה ג' ששם המדובר בענין, אין התלמוד מביא כלל הברייתא של מקצת תקיעה קודם שעלה עמוד השחר וכו', ושמע מינה לא סבירא ליה. כך עבר דרך מוחי. אבל באמת אין בזה ממש, וההשמטה של דין זה נשאת תמוהה. ואולי לרוב פשיטתו לא הזכירו רבינו ז"ל. אך מה שלא היה כל כך פשוט לתנאים איך נהפך לדבר כל כך פשוט להרמב"ם. מובן שאסור לאמר שהרמב"ם נשכח ממנו ח"ו דבר זה לשעה, ועל כן צע"ג.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג

תמד